

Hekim Hakları Derneği'nin sağlıkta şiddete bakışı

Prof. Dr. Adem Akçakaya

1990 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1995 yılında genel cerrahi ihtisasını tamamladı. 2007'de genel cerrahi doçenti oldu. 2013'te profesör oldu. Okmeydanı EAH ve Bezmialem Vakıf Üniversitesi (BVÜ) Hastanesinde başhekimlik, Vakıf Gureba Eğitim Hastanesi ve Şişli Etfal E.A.H.' de Klinik şefliği yaptı. Halen BVÜ Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Ana Bilim Dalı Başkanı, Palyatif Bakım ve Organ Nakli Merkezlerinin müdürü, Bezmialem Science Dergisi Baş Editörü ve Fitoterapi Merkezi eğitimci olan Dr. Akçakaya aynı zamanda Hekim Hakları Derneği Başkanı'dır.

Dr. Mustafa Şener

1979 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1981-1985 yılları arasında İstanbul Tıp Fakültesinde Genel Cerrahi ihtisası yaptı. 1988-2008 yılları arasında İstanbul E.A.H'de başasistan, şef yardımcısı ve klinik şefi olarak çalıştıktan sonra 2008 yılında kendi isteği ile emekli olarak 11 yıl kadar da Medipol Grubu Hastanelerinde görev yaptı. 2019 yılından itibaren serbest hekim olarak çalışmakta olup halen Hekim Hakları Derneği Başkan Yardımcısı'dır.

Hekim Hakları Derneği (HHD); evrensel, milli ve manevi değerlere sahip, meslektaşlarının ve hastalarının haklarını önemseyen, bilimsel ve sosyal ortak çalışmalar yapmayı hedeflemiş, hekimlik mesleğinin itibarını ve onurunu ön planda tutan, sağlık çalışanlarının da haklarını gözetilen ve gelecek kuşaklara önderlik edebilecek düzeyde bilgi birikimine sahip, mesleğine ve etik değerlere gönülden bağlı hekimlerden oluşan bir sivil toplum örgütüdür. HHD; sağlık alanında sorunları çözmeyi ve hekimlerin haklarını savunmayı kendine ana ilke edinmiştir. HHD olarak geçtiğimiz yıl içerisinde meslektaşlarımız arasında yaptığımız bir anket çalışması sonucu; öncelikli olarak hekimlerin 5 önemli sorununun olduğunu tespit ettik. Bunlar; sağlıkta şiddet sorunu, hekimlerin itibar kaybı, özlük haklarında gerileme ve maddi gelir kaybı, malpraktis konusu ve buna bağlı tazminat meseleleri ile emek sömürüsü problemleri idi.

Bunlar içerisinde en çok zikredilen ve birinci sırada yer alan "sağlıkta şiddet"

sorunuydu. 12.944 sağlık çalışanı üzerinde yapılan "sağlıkta şiddet" ile ilgili başka bir araştırma da son bir yıl içerisinde her iki sağlık çalışanından birinin şiddete maruz kaldığı tespit edildi. Bunların %10'u fiziksel şiddetti. Türü ne olursa olsun şiddet, çalışma ortamının huzurunu ve barışını, çalışanların motivasyonunu bozan, verimi azaltan, güveni zedeleyen, işlevselliği düşüren bir olgudur. Şiddeti önleyici politikalar ve önlemler ile çok daha kaliteli bir sağlık hizmeti sunulacağı, hasta ve çalışan memnuniyetinin artacağı bilinen bir gerçektir. Şiddetin söz konusu olmadığı bir toplumda hasta ve hekim ilişkileri karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış içerisinde yürütülebilir. Böyle bir ortamda hekimler de her yönden kendini geliştirebilir ve hastalara verdiği hizmetin kalitesi artar.

Hekim Hakları Derneği olarak 23 Şubat 2020'de Türkiye Sağlık STK'ları Platformunun (TÜSEP) çatısı altında siyasi ve kurumsal bağlantılardan bağımsız şiddet sorununa odaklanmak ve çözüm üretebilmek için "Sağlıkta Şiddet" tüm yönleri ve tüm taraflarıyla inceleyip sebep-sonuç ilişkisi içerisinde çözüm

önerilerini sunabilmek amacıyla "Sağlıkta Şiddetin Nedeni ve Çözüm Önerileri" çalıştayı gerçekleştirdik.

Bu çalıştayda; öncelikli olarak dünyada sağlıkta şiddetin durumu gözden geçirildi. Ülkemizdeki durumun birkaç ülke hariç diğer dünya ülkelerinden maalesef daha vahim olduğu vurgulandı. Adli makamlara yansiyandan çok daha fazla sağlıkta şiddet olgusu olduğu, birçoğunun resmi kayıtlara yansımadağı tespit edildi. Mevcut mevzuata göre şikâyet prosedürlerinin çok uzun olduğu, şiddeti uygulayana ciddi ve caydırıcı yaptırımların yapılmadığı, bunun da şiddet uygulayanları cesaretlendirdiği belirtildi. Bu çalıştayda ayrıca; sağlıkçıların davranışlarının etkisinden tutunda hasta ve hasta yakınlarının davranışına, toplumda dini ve ahlaki değerlerin erozyona uğramasına, uygulanan eğitim sisteminin etkisinden medyanın rolüne, sağlık mevzuatının etkisinden, devlet erkinin olaya bakış açısına, sağlık yönetimi ve yöneticisinin davranışlarına kadar şiddetin oluşmasında rol oynayan tüm etkenler gözden geçirildi. Sonuç olarak;

1. Toplumda dini ve ahlaki değerlerin erozyona uğramasından dolayı, aile içinde başlayan ve her türlü canlıya karşı uygulanan şiddetin ve şiddete eğilimin artmış olmasından kişilerin sağlık çalışanlarına karşı da çok kolay şiddet uygulayabildiği,

2. Yazılı ve görsel basın organlarının ve sosyal medyanın şiddet olaylarını sürekli gündeme getirmesinin şiddet olaylarında artışa neden olduğu,

3. Yine yazılı ve görsel basında, sosyal medyada sağlık çalışanlarına karşı oluşturulan yoğun negatif algının, yargı süreci bitmemiş ve bilimsel dayanaktan yoksun ithamların kişileri olumsuz yönde şartlandırarak şiddete eğilimi artırdığı,

4. Sağlık okur-yazarlığının toplumuzda yeteri kadar gelişmemiş olmasının hekim, sağlık çalışanı ile hasta ve hasta yakını arasında sürtüşmelere, gerginliğe yol açarak şiddete yol açtığı,

5. Hekimlere ve sağlık çalışanlarına "iletişim ve iletişim teknikleri" ile ilgili eğitim verilmemesinin davranış biçiminde yanlışlığa yol açarak taraflar arasında gerginliğe ve şiddete sebep olduğu,

6. Mevzuatta, fiziki mekânda, teknik altyapıda, donanımda olan eksiklik ve aksaklıklardan sağlık çalışanlarının suçlamasının gerginliği artırarak kişileri şiddete yönelttiği,

7. Sağlık kurumlarında tek yönlü yönetim anlayışının, sağlık çalışanına karşı yönetim tarafından sürekli hasta ve hasta yakınlarının haklı görülmesi eğiliminin gerilime ve taraflar arasında sürtüşmeye yol açtığı,

8. Devlet erki ve siyasilerin sürekli vatandaşın haklı olduğu şekilde söylemlerde bulunarak sağlık çalışanlarını itibarsızlaştırması, kişilerin bunu referans alarak haksız olduğu durumlarda bile kendini haklı görerek şiddete yönelmesine sebep olduğu,

9. Hasta hakları ihlallerinin olması ve hasta şikâyetlerinin, zamanında ve adil olarak değerlendirilip akıbeti hakkında bilgi verilmemesinin etkili hak arama yollarının olmamasının şiddete yol açtığı,

10. Gerek performans kaygısı ve gerekse idari zorlamalar ile hekimlerin mesailerinin uzun olması, dinlenmemesi, hasta sayısının fazla olması, hasta başına ayrılan zaman diliminin az olmasının iletişim aksaklıklarına ve şiddet için uygun ortam oluşmasına sebep olduğu,

11. Türk Ceza Kanunu'nda caydırıcı nitelikte "sağlıkta şiddete" ait net bir maddenin olmamasının şiddete eğilimin artmasında en önemli etken olduğu, yapanın yaptığının yanına kar kaldığı algısı nedeniyle hasta yakınlarının şiddete yönelmekten çekinmediği çıkarımları elde edildi!

Biz hekimler yaşam hakkının kutsallığına inanan bir mesleğin mensuplarıyız. Mesleğe yemin ederek başlarız. *"Hekimlik mesleğinin bir üyesi olarak; yaşamımı insanlığın hizmetine adanmışlığım, hastamın sağlığına ve esenliğine her zaman öncelik vereceğime, hastamın özerkliğine ve onuruna saygı göstereceğime, insan yaşamına en üst düzeyde saygı göstereceğime"* sözleriyle başlar ömür boyu bağlı kaldığımız bu yemin. Ancak şifa dağıtıp yaşam vermeye çalışan bizler yaşam hakkımızın hiçe sayıldığı, can güvenliğimizin olmadığı ortamlarda çalışıyoruz. Şiddet bazen bir acil servis koridorunda, bazen bir poliklinik önünde, bazen bir aile sağlığı merkezinde, bazen bir muayenehanede karşımıza çıkıyor; inciniyor, demoralize oluyor, yaralanıyor ve ölüyoruz!

Ülkemizde birçok arkadaşımız sağlık hizmeti üretirken yaşamdan kopartıldı. Dr. Edip Kürklü 21 Temmuz 1988, Dr. Göksel Kalaycı 12 Kasım 2005, Dr. Ali Menekşe 18 Ocak 2008, Dr. Ersin Arslan 17 Nisan 2012, Dr. Kamil Furtun 29 Mayıs 2015, Dr. Aynur Dağdemir 19 Kasım 2015, Dr. Hüseyin Ağır 29 Mart 2017, Dr. Fikret Haciosman 2 Ekim 2018 tarihinde yaşamdan ailesinden ve mesleğinden koparıldı. "Artık Yeter! Sağlıkta Şiddet Son Bulsun!" temennisi tüm sağlık çalışanların yüreğinde ve dilinde.

Cinayete varan sağlıkta şiddet kanık-sanacak, sakince karşılanacak, olağanlaştırılacak bir durum değil. Sözün özü bu ülkede çok ciddi bir sağlıkta şiddet sorunu var! Bu durumu ülkeyi yönetenlerin tüm açıklığıyla kavramasında fayda var!

Sağlıkta yaşanan bu ölümcül şiddet, mesleğimizi yaparken, hastalarımıza bakarken karşılaştığımız, birer birer öldüğümüz bu tablo çok ciddi bir sağlık, güvenlik ve toplumsal sorundur. Bunu herkes görmeli ve çözüm bulmalıyız! Bunun için siyasi otorite, meslek odaları, sağlık çalışanı ve hekim dernekleri ikinci başka bir gündemi olmadan bir araya gelmeli ve çözüm üretmelidir.

Pandemi sürecinin başlangıcında Sayın Sağlık Bakanımızın sağlık çalışanlarının itibarını artırmak ve farkındalık oluşturmak için başlattığı "alkış" kampanyasına rağmen "sağlıkta şiddet" hız kesmeden devam etti! Kaybettiklerimizin anısına saygı, sağlıkta şiddetin son bulması, can ve çalışma güvenliğimizin sağlanması için içerisinde bizimde bulunduğumuz birçok meslek örgütlerinin kararlılıkla sürdürdüğü çalışmalar ve ısrarlı çabalar sonucu nihayet "Sağlıkta Şiddeti Önleme Yasası" 17 Nisan 2020'de çıkartıldı. "Sağlıkta Şiddeti Önleme Yasası"na rağmen pandemi sürecinde bile maalesef "sağlıkta şiddet" tırmanmaya devam etti! Çünkü yasa kadük olarak çıktı ve şiddet olaylarında bir azalma olmadı. O zaman da açıkladığımız gibi bu yasada birçok eksiklikler var. Bu sebeple "sağlıkta şiddet"e karşı mücadele bizim en önemli gündem maddemiz olmaya devam edecek gibi gözüküyor. Pandemi döneminde sağlıkçıların ne kadar özveri ve fedakârca çalıştığı, mesleğini icra ederken ailesinden ayrı kaldığı ve şehit olduğu görüldü. Buna rağmen şiddetin sürmesi manidardır ve ilgilileri ve çözüm üretecek olan makamları acilen bu konuyu tekrar ele almaya itmelidir.

Umuyoruz ki önümüzdeki dönemde çözüm için atılmış adımları konuşma şansını buluruz. Hekim Hakları Derneği olarak bu alanda yapılacak olan her çalışmada hekimlerin ve sağlık çalışanlarının yanında yer almaya devam edecek ve "sağlıkta can alan, can yakan şiddetin" en ağır şekilde cezalandırılmasını sağlamak için bu meselenin takipçisi olmayı sürdüreceğiz.